

A close-up photograph of a horse's head, focusing on its eye and the top of its mane. The horse's coat is a light brown or tan color. The mane is a golden-brown color and appears to be blowing in the wind. The background is dark, making the horse's features stand out. The text is overlaid on the right side of the image.

PAARD SIGNALEN

KIJKEN, DENKEN, DOEN

MENKE STEENBERGEN
JAN HULSEN

PAARD SIGNALEN

KIJKEN, DENKEN, DOEN

MENKE STEENBERGEN
JAN HULSEN

ROODBONT
UITGEVERIJ

Media Boekservice

CENTAUR

Inleiding	4	5. In de wei	56
1. Kijken naar paarden	6	De sociale organisatie	57
Kijken kun je leren	8	Lente	58
Bewust kijken	9	Voorzieningen in de wei	59
Wat zie je?	10	Mestgedrag en darmwormen	60
Hoe komt het?	12	Paard vangen	61
Onbegrepen zaken	13	Giftige planten	62
Wat doe je?	14	Zomer	63
Risicoplacanten, -momenten en -dieren	15	Gras: groei en inhoud	64
		Hooi of kuilvoer maken	65
		Herfst	66
		Winter	67
2. Hoe een paard in elkaar zit	16	6. Omgaan met paarden	68
Hoe een paard de wereld ziet	18	Druk	69
Hoe een paard de wereld ruikt	20	Leren met druk	70
Hoe een paard de wereld hoort	21	Samenwerken met je paard	72
Paardentaal	22	Het samenwerkingsmodel gebruiken	73
Het exterieur	24	De leiding krijgen	74
Het skelet	25	Een ontspannen paard	75
Beenstanden	26	Omgaan met een kuddedier	76
Het paard in beweging	30	Omgaan met een vluchtdier	77
		7. De verzorging	78
3. In de stal	32	Aankomen bij je paard	79
Elke dag genoeg bewegen	33	De eerste indruk	80
Sociaal contact	34	Doe de GOEDA-check	81
Groepshuisvesting	35	Borstelen 1: rosborstel	82
Groepen voeren	36	Borstelen 2: harde borstel	83
Stalinrichting	37	Borstelen 3: zachte borstel	84
Bodembedekking	38	Check de benen	85
Warmte, kou en licht	39	Hoeven krabben	86
Klimaatregulatie	40	Hoefsignalen	87
Een gezond klimaat	41	Mooi maken	88
		Warm of koud blijven	89
4. Voeren en eten	42	Staart en manen kammen	90
Voeren	43	Veiligheid	91
Spijvertering en maag-darmkanaal	44	Gebit	92
Ruwvoer: hooi en kuilvoer	46	8. Aan het werk	94
Krachtvoer	48	Zadel	95
Mest- en buisignalen	49	Bit	96
Goed blijven kijken	50	Bit en beenbeschermers	97
Blijf kijken en denken	51	Spierkracht, rug en balans	98
Body condition score	52	Losrijden	100
Te mager - goed - te dik	53	Fase 1: ritme en tempo	101
Risicogroepen en voeding	54	Fase 2: los in het lijf	102
Oude paarden en sportpaarden	55	Uitdraven en uitstappen	104
		Nazorg	105
		Trefwoordenlijst	107

Hoe een paard in elkaar zit

In de natuur leven paarden in kuddes om hun overlevingskansen te vergroten. Als de één oplet, kan de andere uitrusten.

Paarden zijn wat ze zijn: gras etende, in groepen levende, vluchtende prooidieren. De barre omstandigheden hebben een paard nieuwsgierig en leergierig gemaakt. Als kudde dier weet het te leiden en te volgen, vriendjes te maken en heel goed lichaamstaal te lezen. Zijn lichaamsbouw en bspiering bepalen hoe een paard zich op de juiste wijze beweegt. Om een paard op de juiste wijze te houden, moet je zo veel mogelijk aansluiten bij zijn natuur en natuurlijke omgeving.

Gedrag begrijpen

Misschien is het wel het belangrijkste dat je begrijpt hoe een paard op jou reageert. Anders gezegd: hoe jij met jouw gedrag

het paard beïnvloedt. Zodat je optimaal kunt samenwerken en hem alleen gewenst gedrag aanleert. Probeer ook hiervoor in de huid van het paard te kruipen. Ga er daarbij van uit dat een paard niet logisch nadenkt zoals jij, maar reageert en leert vanuit zijn nieuwsgierigheid en de behoefte aan sociaal contact.

In z'n eentje is een paard onzeker en eerder bang. Met zijn tweeën voelen de dieren zich al een stuk zekerder.

VLAKTEDIER

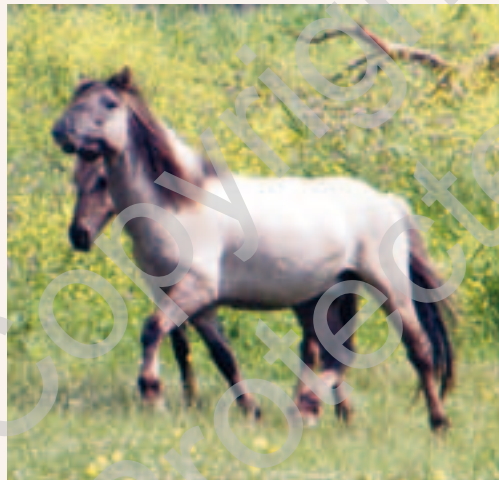
Paarden leven van schraal gras. Daar moeten ze veel van eten, om genoeg energie binnen te krijgen. In de natuur eten paarden daarom gelijkmatig verdeeld over de dag, tot wel 16 uur. Daarbij lopen ze veel. Op zoek naar ander gras, om te drinken, te rusten en in zand of modder te rollen.

Lopen en eten

Paarden hebben de behoefte om veel te lopen en op onderzoek te gaan, waarbij ze nieuwsgierig zoeken naar bijvoorbeeld het lekkerste gras. Heb je geen grote grasvlakte beschikbaar, zorg dan op andere wijze voor genoeg beweging en veel ruwvoer.

VLUCHTDIER

Het paard is een prooidier dat bij onraad wegvlucht. Dus let elk paard in de groep continu goed op, op elkaar en op de omgeving. De dieren zijn snel en hebben een uitstekend uithoudingsvermogen. Prooidieren zijn kwetsbaar en vluchten moet wel kunnen en veilig zijn. Daarom heeft een paard ook een heel goed geheugen. Hij wil niet tweemaal op dezelfde manier in de problemen komen. Dus onthoudt hij exact waar, wat en om welke reden iets gebeurd is.

Let op en leer

Paarden leggen heel snel verbanden tussen een plek, een prikkel en een gebeurtenis. Dat is handig als je ze iets wilt leren. Maar voor een paard gaat dat leren de hele dag door. Reageer jij bijvoorbeeld paniekerig of schrikachtig of ongeduldig, dan zal het paard 'leren' dat de situatie gevaarlijk is. Ben jij kalm, dan zal het paard leren dat de situatie geen reden tot paniek is.

GROEPSDIER

Het paard is een groepsdier. Samen is het veiliger, want vele ogen zien veel meer dan één paar ogen.

Elke groep heeft een leidende merrie die weet waar gras te vinden is en waar het veilig is. De groep volgt haar. In een groep is een onderlinge rangorde. Ook zijn er vriendschappen. Paarden communiceren via lichaamssignalen, ze knabbelen en vechten soms. Hengsten beschermen de merries in een kudde en vechten met andere hengsten om het bezit van de merries.

Lichaamstaal

Paarden kunnen extreem goed lichaamssignalen waarnemen. En ze reageren er sneller en beter op dan mensen. Ook met jou gaat het paard een bepalende of volgende relatie aan. Houd er dus altijd rekening mee dat jouw gedrag continu een reactie van je paard oproept.

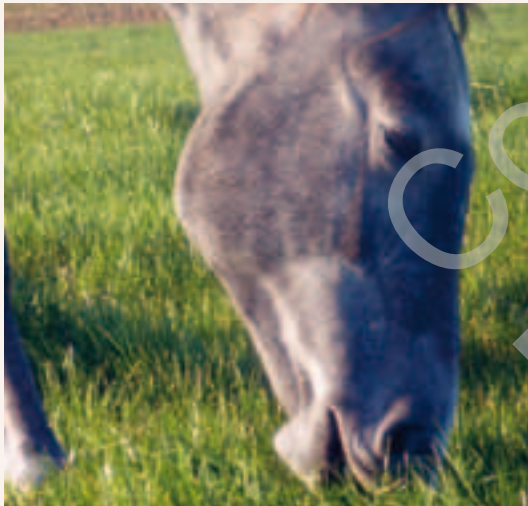
Zien-horen-ruiken-voelen-proeven

Paarden zijn sterk gericht op zien, horen en ruiken. Ze kijken en luisteren continu naar signalen van onraad en roofdieren. En communiceren met elkaar via lichaamstaal en geuren.

Hoewel ze proeven, ruiken en voelen, zijn paarden niet zulke kieskeurige eters. Meestal vinden ze de smaak zoet lekker en vermijden ze voedsel dat bitter is, zoals giftige planten. De huid is erg gevoelig, met extra voelharen functioneert de huid van de neus en lippen als een tastorgaan.

OGEN

Bij een paard staan de ogen hoog aan de zijkant van het hoofd. Hierdoor kan het dier een groot deel van zijn omgeving in één oogopslag zien. Alleen aan de voorkant kan het dier goed afstanden inschatten, want daarvoor heb je twee ogen nodig.

Boven zijn hoofd ziet een paard niets. Wanneer hij diep aan de teugel loopt, kan hij dus niet goed meer vooruitkijken. Contrasten helpen om de afstand goed in te schatten. Daarom springen paarden vaker foutloos over balken met contrasterende strepen dan over effen balken.

Gezichtsveld mens

Met opgeheven hoofd kan een paard vrijwel helemaal om zich heen zien. Paarden zijn veel meer gericht op het zien van bewegingen dan op het zien van kleuren.

Paarden zien alleen de kleuren blauw en geel. Andere kleuren kunnen ze moeilijk onderscheiden. Het bovenste beeld toont het kleurenbeeld dat een mens ziet, daaronder dat van het paard.

Bij schemer ziet het paard beter dan een mens: een spiegel-tje achter in de oogbol weerkaatst het licht door het netvlies heen.

In feite ziet het paard dus een horizontale band om zich heen. Daarom draait het dier al snel zijn hoofd naar het onderwerp dat hij wil zien.

Het blikveld van de mens (links) is veel kleiner dan het blikveld van een paard (rechts). In het gebied dat het paard met beide ogen waarneemt (wit) kan het dier het beste de afstand inschatten. Met één oog (lichtblauw) kan het dit ook, maar minder goed.

REUK

Reuk speelt een belangrijke rol bij de groepsvorming en bij de voortplanting. Als paarden iets bijzonders ruiken gaan zij flehmen. De bovenlip krult op en er gaat lucht in een gespecialiseerd reukorgaan onder in de neus. Veel geuren worden verspreid via de mest en urine. Vandaar dat mest ook altijd even besnuffeld moet worden. Het liefst legt een hengst of een ruïn de eigen mest er bovenop. Leer je paard dit niet tijdens het rijden te doen, omdat je anders bij iedere mesthoop stilstaat.

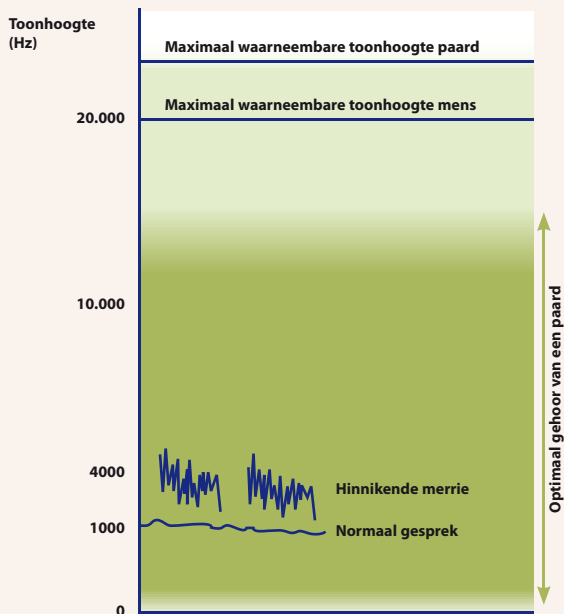

Bij wijze van begroeting besnuffelen paarden elkaars gezicht. Dit doen ze bij mensen dus ook. Vind je dit niet prettig, steek dan je hand uit en laat het dier hieraan snuffelen. Maak het paard niet bang door hem weg te slaan, want dan beschadig je zijn vertrouwen in jou.

De lippen en de tastharen op de neus zijn heel gevoelige tastzintuigen. Een paard kan zijn eigen neus niet zien en gebruikt ze om zorgvuldig het gras te selecteren en zijn neus niet te stoten in de voerbak. Hij gebruikt ze ook bij het besnuffelen van een ander paard. Scheer deze haren dus niet volledig af.

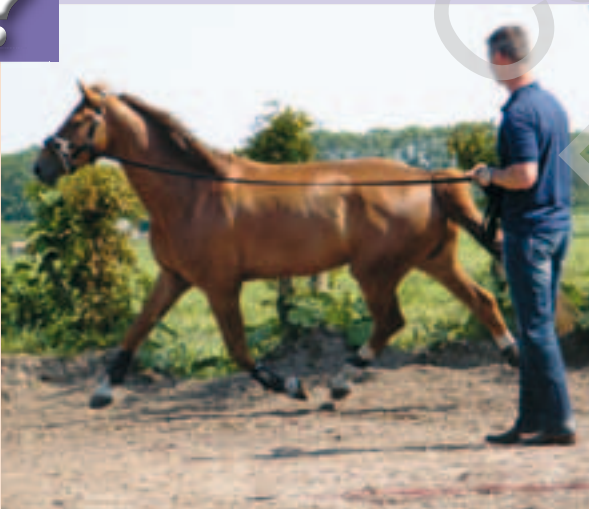

Paarden horen meer dan mensen. Een ultrasoon hondenfluitje bijvoorbeeld kunnen paarden wel horen en mensen niet. Bij oude paarden neemt het gehoor van dit soort hoge geluiden wat af. Normale gesprekken tussen mensen zijn in de buurt van 1.000 Hz. Paarden horen jouw stem dus goed.

DRRRRAAF? Verstaat een paard je?

ZOEKPLAATJE

Een paard verstaat geen Nederlands, hij kan alleen klanken herkennen. Zolang je met dezelfde stem roept of praat, maakt het voor het paard geen verschil of je BRRRRRAAF of DRRRRRAAF roept. Het paard hoort alleen maar aan de klank of je het rustig of actief, boos of liefkozend zegt.

Door zijn buisvormige oren alle kanten op te draaien kan een paard knap nauwkeurig vaststellen waar een geluid vandaan komt zonder zijn hoofd te draaien. Handig als je de omgeving goed in de gaten wilt houden. Voor ons ook handig om te weten waar een paard zijn aandacht op gericht heeft. Zijn oren verraden het.

‘PAARDSIGNALLEN LEERT
JE HET VERSCHIL TUSSEN
KIJKEN EN ZIEN.’

ROOD BONT
UITGEVERIJ

www.roodbont.nl

Media Boekservice

www.mediaboek.nl

www.centaurpaardenadvies.nl

ISBN 978-90-8740-074-3

9 789087 400743

www.paardsignalen.nl

Paarden zenden voortdurend signalen uit over hun gezondheid, welzijn, voeding en gedrag. Het is de kunst deze signalen waar te nemen, te begrijpen en te gebruiken. *Paardsignalen* legt uit hoe je dit in de praktijk kunt brengen.

Het boek leert je allereerst goed naar je eigen paard en andere paarden te kijken, met een onbevengend blik. Trek niet te snel conclusies, maar stel jezelf altijd eerst drie vragen: wat zie ik? hoe komt dit? wat moet ik doen? Zo kan een likkend paard informatie geven over het voerritme en kunnen stalbenen duiden op een gebrek aan beweging. Met deze kennis kun je vervolgens gericht maatregelen nemen. *Paardsignalen* leert je het verschil tussen kijken en zien.

Dit unieke en rijk geïllustreerde praktijkboek is bedoeld voor alle paardenliefhebbers, van beginner tot professional. Het bevat duidelijke teksten en 350 foto's en illustraties uit de dagelijkse praktijk.

Op elke plaats en op elk moment zijn signalen op te vangen ... als je antenne er maar voor uitstaat. Met *Paardsignalen* ontwikkel je deze antenne.

Kortom: een onmisbaar praktijkboek voor iedere paardenliefhebber!